

DANIEL DEFOE

ROBINSON CRUSOE

IKAR

DANIEL DEFOE

ROBINSON CRUSOE

Preložil Alfonz Bednár

IKAR

Daniel Defoe
ROBINSON CRUSOE

Translation © Alfonz Bednár (dedičia) / LITA, 2020

Jacket design © 2022 by Rudolf Letko

Slovak edition © 2022 by IKAR, a.s.

Z anglického vydania *The Life and Stronge Surprising
Adventures of Robinson Crusoe of York, Mariner.*

London and Glasgow: Collins 1953

preložil a redakčne upravil Alfonz Bednár.

Redigovala Katarína Jusková.

Obálku navrhol Rudolf Letko.

Technická redaktorka Helena Oleňová.

Vydalo vydavateľstvo IKAR, a.s., Bratislava roku 2022

ako svoju 1885. publikáciu v elektronickej podobe.

Sadzba a zalomenie do strán ITEM, spol. s r. o., Bratislava.

ISBN 978-80-551-8319-0

1. KAPITOLA

*Robinson Crusoe sa chcel stať námorníkom,
túžil zbohatnúť a poprosil otca aj matku,
aby mu dovolili odísť na more a do sveta*

Narodil som sa v roku 1632 v dobrej rodine v anglickom meste York v yorkshirskom kraji. Moja rodina nepochádzala odtiaľto, lebo otec – cudzinec – prišiel z Brém a pôvodne sa usadil v anglickom prístavnom meste Hull. Ako kupec nadobudol slušný majetok, a keď sa neskôr prestal zaoberať obchodom, žil v Yorku, tam si našiel aj ženu, moju matku, z veľmi dobrej rodiny Robinsonovcov. Podľa nej som dostal meno Robinson Kreutznauer. Angličanom sa však naše priezvisko vyslovovalo ťažko, preto nás začali volať – ba aj my sme seba samých volali a písali – Crusoe. Tak sa vžilo naše nové priezvisko.

Mal som dvoch bratov, starší bol vo Flámsku podplukovníkom v anglickom pešom pluku a padol pri meste Dunkerque v bitke proti Španielom. O tom, čo sa stalo s mojím druhým bratom, som sa nedozvedel o nič viac, než sa môj otec a matka dozvedeli, čo sa stalo so mnou.

Bol som tretí, najmladší syn v rodine a vonkoncom som nemyslel na obchod či iné vážne povolanie, zato odmala som sa oddával rojčivým predstavám a plánom.

Môj otec, človek s veľmi zastaranými názormi, mi umožnil obстойné vzdelanie, na aké zvyčajne stačila rodinná vý-

chova a návšteva vidieckej školy, kde sa neplatilo školné, a rozhodol, že budem advokátom. Lenže ja som nechcel o ničom ani počuť, chcel som byť iba námorníkom. Čo ako mi v tom bránil i zakazoval otec, čo ako modlikala, prehovárala ma matka a priatelia, túžil som iba po jednom – po mori.

Otec bol múdry a vážny človek a vážne a dôrazne ma od toho odrádzal.

Raz ráno si ma zavolať do izby, kde ho pripútala ťažká lámka, a veľmi rozhorčene mi vyčítal moje úmysly.

„Aké iné dôvody máš na to,“ opýtal sa ma, „okrem obyčajných tuláckych sklonov? Prečo chceš opustiť rodičovský dom a svoju vlasť? Len tu by si sa mohol uplatniť a len tu máš výhľady, že si pracovitou a usilovnou zveľadiš majetok pri pohodlnom a príjemnom živote. Na chodníčky, po akých túžiš, sa dávajú iba zúfanci v beznádejnom životnom položení,“ pokračoval, „alebo ctižiadostivci, čo bažia za vyšším postavením, či takí, čo chodia do sveta za dobrodružstvami, aby vynikli odvážnymi kúskami a preslávili sa činmi vybočujúcimi z bežného života. Jedno je pre teba privysoko, druhé zasa prinízko. Tvojím osudom je stredný stav! Z dlhoročných skúseností viem, že je to najlepší stav na svete. Prináša človeku najviac šťastia, nie je vystavený biede a strastiam, námahe a utrpeniu nevzdelanej vrstvy, a nie je zaťažovaný pýchou, nádherou, ctižiadostou a závišťou vyššej vrstvy ľudského pokolenia. Môžeš si predstaviť,“ povedal mi ešte, „šťastie tohto stavu už len podľa jedného – že ho všetci iným závidia. Veď aj králi sa často ponosovali, ako trpia, že sa narodili pre veľkoleposť a slávu, a boli by sa radšej ocitli medzi oboma krajnosťami, medzi nízko postavenými a vysoko postavenými ľuďmi. A že je to správny stupeň šťastia, vydal o tom svedectvo aj židovský mudrc a kráľ Šalamún, keď si žiadal, aby nebol ani chudobný, ani bohatý.“

„Otec, ja...“

„Mlč! Prikazujem ti, aby si si zapamätal, čo ti hovorím!“

„Áno.“

„A uvidíš,“ pokračoval, „že životné pohromy sa vyskytujú len vo vyššej a v nižšej vrstve človečenstva. Stredný stav vraj postihuje najmenej pohrôm a nie je vystavený toľkým zvratom ako vyššia alebo nižšia vrstva. Ba nie je vystavený ani toľkým nevýhodám a nepohodám, telesným či duševným, ako ostatní ľudia, ktorí žijú tak, že na seba uvažujú nešťastie hriechnym životom, prepychom a výstrednosťami alebo ťažkou prácou, nedostatkom životných potrieb a zlou alebo nedostatočnou výživou. Stredný stav,“ povedal mi, „je pôdou všetkých cností a radostí. Mlč! Zapamätaj si, čo ti hovorím! Ak nie, oľutuješ!“

„Áno, ale...“

„Mlč!“

A ďalej rozprával a rozprával.

Pokoj a hojnosť sú vraj služobníkmi stredného stavu, zdržanlivosť, umiernenosť, svornosť, zdravie, družnosť, všetky príjemné rozptýlenia a všetky želania a túžby sú požehnaním zoslaným na stredný stav. Takto ľudia ticho a hladko prechádzajú životom a pohodlne z neho odchádzajú, nezaťaženi námahou rúk ani hlavy, nezapredaní otročine za každodenný chlieb, nesužovaní zmätkami a zhomom, ktoré oberajú dušu o pokoj a telo o odpočinok.

„Nie sú posadnutí vášňou závidia,“ dodal ešte, „ani spaľujúcou túžbou po veľikášstve, ale v pohodlí pokojne prechádzajú životom, rozumne vychutnávajú jeho slasti bez horkej príchuti, cítia, že sú šťastní, a každodennou skúsenosťou sa učiažiť ešte rozumnejšie.“

„Áno, otec, ale...“

Nato ma vrúcne a oddane objal.

„Nebuď ako malý chlapec,“ povedal, „nevrhaj sa do biedy, keď ťa proti nej, ako sa zdá, vyzbrojila sama príroda

a stav, v akom si sa narodil! Veď ty si vôbec nemusíš hľadať živobytie, lebo sa o teba postarám a pousilujem sa, aby som ťa náležite uviedol do stavu, ktorý ti teraz odporúčam. Ak sa nebudeš mať dobre, ak nebudeš šťastný, zaviniš si to iba sám. Ale potom už nebudem za nič zodpovedný, lebo teraz, keď som ťa varoval pred zámerom, ktorý bude isto-iste tvojou záhubou, som si splnil svätú otcovskú povinnosť. Vykonám pre teba všetko, ak ostaneš a usadiš sa doma, ako ti kážem. Nebudem sa prizerať, ako sa rútiš do nešťastia, čo by sa hneď stalo, keby som ťa čo len máličko povzbudil v úmysle odísť.“ Nakoniec ešte dodal: „Spomeň si, napríklad, na svojho staršieho brata! Aj toho som takisto vážne prehovárал, aby nešiel na vojnu, ale darmo. Túžby mladosti ho hnali k vojsku, a tam aj prišiel o život. Hoci sa neprestanem za teba modliť, predsa sa ti len odvážim povedať, že ak vykonáš tento šialený krok, nebude ťa sprevádzať Božie požehnanie – a potom azda oľutuješ, že si nepočúvol moju radu, keď možno už nebude nikoho, kto by ti pomohol postaviť sa opäť na nohy. Pamätaj, čo ti hovorím!“

Boli to prorocké slová, hoci sa nazdávam, že môj otec si to neuvedomoval. Keď už končil, videl som, ako mu po tvári tečú slzy, najmä keď spomínal nebohého brata. A po tom, čo ma varoval, ako budem raz ľutovať a nikto mi už nepomôže, mi dojatý prestal dohovárať.

„Trhá mi to srdce,“ dodal nakoniec, „viac už nemôžem. Nemôžem – a nebudem.“

Jeho reč ma hlboko dojala – veď koho by nedojala? Dobre teda, nepôjdem do sveta, ale usadím sa doma, ako si otec želá. Lenže o niekoľko dní sa moje dobré úmysly rozplynuli. Skrátka, v úsilí vyhnúť sa otcovmu ďalšiemu napomínaniu, rozhodol som sa o niekoľko týždňov, že jednoducho ujdem. V prvom nápore odhodlania by som sa bol najradšej pobral hneď, no jednako som zašiel za matkou, keď sa mi

zdala trochu prístupnejšia než obyčajne, a povedal som jej, že ma posadla túžba skúsiť svet.

„Nikdy sa už nepustím do práce,“ vysvetľoval som jej, „s odhodlaním dokončiť ju. Otec by spravil lepšie, keby ma pustil, ako keď ma núti odísť bez svojho zvoľenia. Mám osemnásť rokov a už je neskoro, aby som sa dal na remeslo alebo šiel za pisára k advokátovi. Isto viem, že by som sa nedoučil a určite by som zutekal od majstra ešte pred vyučením. Stal by som sa námorníkom. Keby si sa prihovorila u otca, aby mi dovolil odísť len na jednu jedinú plavbu na more – ak sa vrátim a nezapáči sa mi to, nepôjdem už nikam, a sľubujem, že dvojnásobnou usilovnosťou vynahrádzim stratený čas. Áno, sľubujem, že ho vynahrádzim.“

Matku to veľmi nahnevalo.

„Nemá zmysel,“ povedala mi, „aby som sa o tomto zho-
várať s otcom. Otec veľmi dobre vie, čo robí, a nedovolí
nič, čo by bolo len na tvoju škodu. Čudujem sa, ako mô-
žeš stále myslieť na čosi také po rozhovore s otcom, po jeho
láskavých a nežných slovách. Dobré – ak zničíš sám seba,
nebude ti pomoci! Ale môžeš si byť istý, že súhlas na to ti
nikdy nedáme. Čo sa mňa týka, ani len prstom nepohnem,
nevžením ťa predsa do záhuby. Aby si nikdy nemohol po-
vedať, že ti mať bola nápomocná aj proti otcovej vôli.“

„Áno, ale...“

„Nie! S otcom sa nepozhováram!“

Hoci matka odmietla moju prosbu, ako som sa neskôr dozvedel, predsa len oboznámila otca s naším rozhovorom, no i keď oň prejavil veľký záujem, veľmi ho zarmútil.

„Keby chlapec ostal doma, možno by bol šťastný,“ povedal, „ale ak pôjde do sveta, bude z neho taký úbožiak, aký sa na tento svet ešte nenarodil. A na to nemôžem privoliť!“ Otec s matkou mi nedovolili odísť do sveta a ostal som doma.

2. KAPITOLA

*Po čase Robinson Crusoe ušiel z domu
a hneď na samom začiatku ho stihlo nešťastie*

Prešiel takmer celý rok, kým som utiekol. Po celý ten čas som zaľato nepočúval rady, aby som sa pribral do práce, a často som vyčítal otcovi a matke, že tak neoblomne broja proti tomu, k čomu, ako dobre vedia, ma ženie náklonnosť.

A tak som jedného dňa odcestoval do Hullu, pričom som sa nijako nechystal vykonať dajakú vylomeninu – slovom, bol som v Hulle a jeden môj priateľ mal práve odplávať na otcovej lodi do Londýna. Zavolali ma, aby som išiel s nimi, a vábili ma, ako moreplavci zvyčajne vábia suchozemca, vraj za cestu nemusím zaplatiť. Už som sa neradil s otcom ani s matkou, nedal som im ani vedieť, nech sa o mojom odchode dozvedia sami, neprosil som ich o požehnanie ani som nerozmýšľal, aké to bude mať následky, a v zlej chvíli, 1. septembra 1651, som nastúpil na loď pripravenú odplávať do Londýna.

Tuším ani jedného mladého dobrodruha nepostihlo nešťastie prv, ani ho nestíhalo dlhšie než mňa.

Len čo loď opustila ústie rieky Humber, strhol sa hrozitánsky víchor a dvíhali sa hrôzostrašné vlny. Nikdy predtým som nebol na mori, telo mi sužovala nevýslovne krutá

morská choroba a dušu nevýslovný strach. Vážne som hľbal a dumal, čo som to vykonal, aj aký spravodlivý trest ma stíha za hriech, že som sa vzdialil z otcovho domu a odmietol rodičom poslušnosť. Živo mi prišli na um všetky rodičovské dobré rady; otcove slzy a matkine prosby, a svedomie, ktoré ma ešte tak nehrýzlo ako neskôr, mi vyčítalo, že som pohrdol dobrou radou a neposlúchol otca.

Búrka mohutnela a mohutnela, more, na ktorom som ešte nikdy predtým nebol, sa dvíhalo dovysoka, ale vôbec nie tak, ako som ho neraz vídal neskôr. Nie, ani tak, ako som ho videl o niekoľko dní. No takto na prvý raz ma ohromilo, veď som bol len námorník zelenáč a nič som o ňom nevedel. Báľ som sa, že nás každá vlna zhltnie, že zakaždým, keď loď padala do morského pažeráka alebo priepasti, nás už nikdy nevynesie nahor.

Plný úzkosti som sa zaprisahal a sľuboval si s pevným predsavzatím, že ak neprídem o život na tejto jedinej plavbe a ak ešte raz stúpim nohou na súš, pôjdem rovno domov za otcom a jakživ už nevkročím na loď. Budem sa pridržať jeho rád a nikdy viac sa nebudem slepo hnať do nešťastia.

Videl som vtedy jasne dobrú stránku jeho reči o strednom stave, ako ľahko a pohodlne prežil celý život a nikdy nebol vystavený ani búrkam na mori, ani útrapám na pevnine.

Rozhodol som sa, že sa vrátim domov k otcovi ako naozajstný kajúcný márnokratný syn.

Tak múdro a triezvo som uvažoval, kým zúrila búrka, a ešte aj začas po nej, ale na druhý deň vietor ustával, more sa utíšilo a začal som si naň pomaly zvykať. Bol som však celý deň vážny a trochu ma ešte trápila ajorská choroba.

Navečer sa vyjasnilo, vietor takmer stíchol a nadišiel čarovný, nádherný večer. Slnko zapadlo celkom čisté a také vyšlo aj na druhý deň. Ráno nedul už skoro žiadny vietor,

more bolo hladké, ožarovalo ho slnko a núkal sa mi čarokrásny výhľad, aký som nikdy nezažil.

V noci som sa dobre vyspal, zbavil som sa morskej choroby, bol som čulý ani rybička a užasnuto som hľadel na more, včera také divé a hrôzostrašné, dnes pokojné a príjemné. No vtom, ako naprotiveň, aby sa mi prekazili dobré úmysly, podišiel ku mne priateľ, a začal ma lákať na ďalšiu plavbu.

„Tak čo,“ povedal a ťapol ma po pleci, „ako sa máš po tej paráde? Dám na to krk, že včera večer ti nebolo všetko jedno, keď začalo trochu pofukovať.“

„Čože?“

„Ako si sa cítil, keď včera trochu pofukovalo?“

„Vraj pofukovalo!“ okríkol som ho. „Veď to bola strašná búrka!“

„Akáže búrka, ty somár!“ on na to. „Vraj búrka! Veď to nebolo vôbec nič! Keby sme mali dobrú loď a boli by sme na širom mori, smiali by sme sa z takého vetra. Ale ty si ešte námornícke mláďa. Poď, dáme si pohár punču a na to všetko zabudneme! Vidíš, ako sa teraz vyčasilo?“

„Čože?“

„Poď, dáme si pohár punču a hotovo!“

Ak mám v krátkosti opísať túto neveselú časť svojich príbehov, musím spomenúť, že sme to spravili po starom ako všetci námorníci.

Uvarili sme si punč, námornícky nápoj z čaju, vody, cukru, citrónovej šťavy a ryžovej liehoviny, araku, ja som sa z neho opil a v hriešnosti toho večera som utopil všetku lútosť, všetky úvahy o svojom nedávnom skutku a všetky rozhodnutia do budúcnosti.

Keď sa po búrke more utíšilo, prestali sa mi v hlave rojiť aj myšlienky. Zabudol som na strach a obavy, že ma more zhltnie, zaplavili ma staré túžby a celkom som zabudol na sľuby a dobré úmysly, na ktoré som sa odhodlával v nešťas-

tí. Popravde som však nachádzal vo svojom uvažovaní trhliny, lebo vážne myšlienky sa chvíľami vracali, ale ja som ich odháňal, odhadzoval od seba ani dajakú pliaгу, a keď som sa oddal pijatike a družnej zábave, zakrátko som sa už vládol vzoprieť návalom tých záchvatov – tak som v duchu nazval svoje vážne myšlienky – a za päť-šesť dní som už bol takým neobmedzeným pánom svojho svedomia, ako si len môže želať každý mladý človek, ktorý si zaumieni nedať sa znepokojovať svedomím.

Lenže čakala na mňa ešte ďalšia skúška.

Keď sme boli na mori už šiesty deň, priplávali sme k mestu Yarmouth. Bol protivietor, more bolo pokojné a od tej búrky sme neprešli veľký kus cesty. V Yarmouthe sme zakotvili, stáli sme tam a sedem-osem dní, stále dul protivietor od juhozápadu.

Vtedy sa veľa lodí z mesta Newcastle uchýlilo do toho istého kotviska ako do prístavu. Lode smerujúce na Temžu tam čakali na priaznivý vietor.

Chyba bola, že sme tam kotvili tak dlho, mali sme zamieriť na Temžu, lenže fúkal veľmi čerstvý vietor, a keď sme tam už stáli štyri-päť dní, zmenil sa na silnú brízu. Kotvisko sa zdalo bezpečné ako prístav, zakotvili sme spoločlivo a kotevný výstroj sme mali solídny, preto sa naši námorníci ničoho nebáli a hovelí si v pohodlí a veselosti, ako to už na mori medzi nimi býva zvykom.

Na ôsmy deň ráno vietor zosilnel a námorníci sa dali do práce, spustili hlavné plachty, všetko popriväzovali a upevnili, aby zakotvená loď znášala čo najmenšie nárazy. Na poludnie sa more rozbúrilo, našu loď nadvihlo, až sa palubou niekoľkokrát preliali vlny a chvíľami sme si už mysleli, že nám odtrhlo kotvu. Nato kapitán rozkázal spustiť i druhú záchrannú kotvu. Tak sme ďalej kotvili na dvoch kotvách a laná sme mali odvinuté na celú dĺžku.

O chvíľu už zúrila strašná búrka a videl som strach a úžas aj na tvárach námorníkov. Hoci si kapitán splnil všetky povinnosti, aby ochránil loď, počul som, ako si niekoľko ráz zamrmľal popod nos: „Bože, zmiluj sa nad nami, všetci zahynieme, bude po nás všetkých!“ a podobne, keď okolo mňa chodil do svojej kajuty alebo z nej vychádzal.

V tom zmätku som nevedel, čo si počať, ticho som ležal vo svojej kajute vzadu na korme a neviem ani opísať svoje pocity. Ťažko mi bolo vrátiť sa k predošlej ľútosti, veď som ju zrejme pošliapal, a tak sa proti nej zatvrdil. Pomyslel som si, že smrteľná úzkosť už prešla a búrka nebude hroznejšia ako na začiatku. Ale keď si sám kapitán cestou okolo mňa, ako som spomenul pred chvíľkou, šomral, že všetci zahynieme, náramne som sa zľakol. Vstal som, vyšiel z kajuty a pozrel na more.

Ešte nikdy sa mi nenaskytol taký príšerný pohľad.

Vlny vysoké ani hory sa valili na nás a podchvíľou sa trieštili o loď. Obzeral som sa a nevidel som navôkol nič, iba samú skazu. Dvom lodiam, kotviacim neďaleko nás, strhlo sťažne, zrútili sa na palubu a boli hlboko pod čiarou ponoru. A naši námorníci kričali, že do lode, čo kotvila asi míľu pred nami, natiekla voda a *klakla*. Iné dve lode, ktorým odtrhlo kotvy, zahnilo na otvorené more do istej záhuby a jedna z nich, bez sťažňa, sa ešte metala na vlnách. Najlepšie sa vodilo ľahkým lodiam, tie na mori tak netrpeli, ale dve-tri sa prehneli tesne popri nás, leteli vo vetre len s napnutou kosatkou, malou prednou plachtou.

Podvečer kormidelník a loďmajster požiadali nášho kapitána, aby im dovolil zoťať predný sťažneň, no kapitán otáľal. Až keď ho loďmajster varoval, že ak to neurobí, loď *klakne*, napokon privolil. Keď zoťali predný sťažneň, hlavný sťažneň sa uvoľnil, a tak otriasal loďou, že museli zoťať aj ten a loď ostala bez sťažňov.

Môžete posúdiť, moji milí priatelia, ako mi asi bolo pri tom všetkom, veď som bol prvý raz na mori a krátko predtým som zažil veľký strach. Ale ak aj po dlhom čase viem ešte opísať, aké myšlienky mi vtedy vírili hlavou, priznávam, že som oveľa viac strachu pretrpel, že som neposlúchol otca. Veď som sa od neho odvrátil k úmyslu, na ktorý som sa na počiatku tak hriechne odhodlával – slovom, pretrpel som oveľa viac strachu, než keby som sa ocitol zoči-voči smrti. A to ma spolu s hrôzou z búrky uvrhlo do takého zmätku, že ho neviem opísať nijakými slovami. Ale najhoršie ešte len malo prísť.

Búrka zúrila ďalej a sami námorníci uznali, že nikdy nič horšie nezažili. Mali sme dobrú loď, klesla už hlboko pod čiaru ponoru, prevažovala sa na mori a námorníci ustavične kričali, že *kľakne*. Mal som šťastie, lebo som nevedel, čo myslia pod tým *kľakne*, kým som sa nespýtal. No búrka tak hrozne vystrájala, že som videl, čo nevídať tak často, ako kapitán, loďmajster aj niektoré iné, otvorenejšie hlavy božekajú s očakávaním, že loď každú chvíľu sadne na dno.

Okolo polnoci, aby všetky naše strasti ešte vyvrcholili, jeden z námorníkov, ktorí strážili v podpalubí, zhrozene vykrikol.

„Voda, vodááá!“

„Štyri,“ zvolal iný, „štyri stopy vody!“

„Bože, zmiluj sa!“

Vzápätí sa všade rozliehalo volanie: „Všetci na palubu k pumpám!“

Tie slová mi vyrazili dych, priam mi zamieralo srdce, a vrátil som sa do kabíny, kde som sedel predtým.

Námorníci ma však zburcovali.

„Doteraz si len zaháľal,“ osopili sa na mňa, „mohol by si pumpovať ako ostatní, či nie!? Leňoch!“

„Áno...“

Spamätal som sa, poponáhľal sa k pumpe a pomáhal som usilovne pumpovať.

Kapitán medzitým zbadal niekoľko ľahkých člnov na prepravu uhlia. Nemohli v tej búrke kotviť, plávali sem a ta, raz na more, raz okolo nás, a kapitán rozkázal vypáliť z dela signál, že sme v nebezpečenstve. Vonkoncom som netušil, čo to znamená – prekvapený som si myslel, že loď rozčeslo vo dvoje alebo sa stalo niečo strašné –, tak ma to ohromilo, že som zamdlel a odpadol. Vtedy nebol čas na nič, každý myslel iba na seba a nikto sa o mňa nestaral, ani o to, čo sa so mnou stalo. K pumpe si stal niekto iný, odstrčil ma nohou nabok a nechal ma tam ležať. Nazdával sa, že som mŕtvy. Až po hodnej chvíli som prišiel k sebe.

Pumpovali sme ďalej, no voda len stúpala a stúpala, bolo zrejmé, že loď *klakne*, a hoci búrka už trochu poľavila, nebola by sa udržala na vode, kým by sme sa dostali do prístavu. Preto dal kapitán vystreliť z diel na znak, že potrebujeme pomoc. A ľahká loď, kotviaca rovno pred nami, sa odvážila poslať nám čln.

Nebezpečne sa k nám priblížil, ale nemohli sme doň nasadnúť ani čln nemohol celkom priraziť k našej lodi. Nakoniec, keď veslári namáhavo manévrovali, riskujúc vlastný život, aby nás zachránili, naši námorníci hodili cez kormu lano s uviazanou bójou a začali ho odvíjať. Veslári ho s nezvyčajnou námahou zachytili, my sme ich pritiahli k našej lodi pod kormu a rýchlo sme nasadali do spásonosného člna.

Keď sme už sedeli v člne, všetci sme videli, že by sme sa márne snažili dostať na ich loď, preto sme sa rozhodli inak. Zájdeme s člnom tak blízko k brehu, ako sa bude dať. Kapitán sľúbil našim záchrancom, že ak sa im podarí pristáť pri brehu, odmení sa ich kapitánovi. A tak sa náš čln, poháňaný sčasti veslami a sčasti unášaný vetrom, uberal

k severnému ohybu pevniny, k Wintertonu a wintertonskému výbežku.

Neuplynula viac ako štvrt hodinka, čo sme opustili našu loď, keď sa potopila, a vtedy som prvý raz pochopil, čo znamená, keď loď *klakne* do mora. Priznávam, padlo mi ťažko pozeráť sa, keď ma námorníci upozornili, že sa potápa. Veď od tej chvíle, čo som nastúpil, alebo skôr čo ma vniesli do člna, srdce akoby vo mne zamrelo, aj od strachu, aj od hrôzy a obáv, čo ma ešte čaká.

Kým námorníci v pote tváre veslovali k pobrežiu, uzreli sme breh zakaždým, keď náš čln nadvihlo na vlnách. Pobehovali ta húfy ľudí, chceli nám pomôcť, keď sa priblížime, ale k brehu sme sa prebýjali veľmi pomaly a podarilo sa nám ho dosiahnuť, až keď sme prešli popri majáku vo Wintertone. Tam sa breh ohýbal na západ ku Cromeru a pevnina trochu miernila silu vetra. Tam sme pristáli, a hoci neľahko, ale napokon sme sa všetci bezpečne dostali na pevnú zem. Odtiaľ sme prešli do Yarmouthu, kde nás ako úbohých stroskotancov privítali veľmi vládne aj mestské úrady, poskytnú nám slušné ubytovanie a obchodníci a lodiari sa nám zasa postarali o peniaze, aby sme mohli odcestovať buď do Londýna, alebo do Hullu, ako sa komu hodilo.

Keby som bol mal vtedy zdravý rozum, vrátil sa do Hullu a odtiaľ domov, bol by som býval šťastný a môj otec, ak to môžem prirovnať k známemu podobenstvu, by bol zabil kvôli mne aj vykrmené teľa ako pri návrate márnratného syna. Dopočul sa totiž, že loď, na ktorej som odplával, stroskotala v yarmouthskom kotvisku, a až oveľa neskôr sa dozvedel, že som sa neutopil.

Lenže nežičlivý osud ma nemilosrdne hnal ďalej, nič ho už nemohlo zahatať. A hoci mi rozum a rozvaha našepkávali, aby som sa pobral domov, jednako som už nenašiel silu na návrat.

3. KAPITOLA

*Robinson Crusoe sa nechcel vzdať, nedbal na nič
a hľadal príležitosť, ako sa znova pustiť na more*

Správanie môjho kamaráta, kapitánovho syna, ktorý ma predtým posmeľoval, akoby sa voči mne zmenilo. Prvý raz, čo ma stretol v Yarmouthe, bolo to až o dva-tri dni, lebo nás rozmiestnili po rozličných bytoch v meste – slovom, prvý raz, čo ma videl, akoby sa so mnou zhováral už celkom inak. So zvláštnym smútkom krútil hlavou, keď sa ma opýtal, ako sa mám. A keď povedal otcovi, kto som a že na loď som sa dostal len na skúšku, aby som sa mohol vybrať aj ďalej do sveta, ten sa obrátil ku mne a prihovoral sa mi veľmi vážne a znepokojene.

„Chlapče,“ povedal mi, „ty by si už nikdy nemal ísť na more. Veď toto je jasné a do očí bijúce znamenie, že z teba moreplavec nebude!“

„A vy, pán kapitán,“ opýtal som sa, „vy vari už nikdy na more nepôjdete?“

„To je niečo iné,“ vyhlásil, „je to moje povolanie a povinnosť. Ale keď si sa ty podujal na túto cestu len na skúšku, vidíš, čo ťa čaká, ak pri tom vytrváš. Kto si vlastne?“ pokračoval. „A prečo si vôbec šiel na more?“

Nato som mu porozprával, čo sa mi stalo, a keď som skončil, kapitán sa z ničoho nič najedoval.

„Čo som to vykonal,“ vybuchol, „že sa mi na loď dostal takýto nešťastník? Ja by som nenasadol s tebou na loď ani za tisíc libier!“

Ako vravím, naozaj takto vybuchol v hneve vyvolanom stratou lode a zašiel ďalej, ako mal právo. Potom mi veľmi vážne dohovára, nabádal ma, aby som sa vrátil k otcovi a nepokúšal osud.

„Z tohto by ti malo byť jasné,“ dodal, „že sa nemáš púšťať na more. A pamätaj, chlapče, ak sa nevrátiš domov, kamkoľvek sa vyberieš, nestretneš sa s ničím iným, iba so strasťami a útrapami, kým napokon nepríde na otcove slová.“

Hneď nato sme sa rozišli, lebo som mu vôbec neodpovedal, a odvtedy som ho viac nevidel. Čo sa s ním stalo, neviem. Mal som vo vrecku pár grošov, odcestoval som do Londýna po súši, a tam, takisto ako aj po ceste, som urputne bojoval sám so sebou, akým smerom sa mám v živote uberať, či sa mám pobrať domov, alebo na more.

Chcel som sa vrátiť domov, ale bránila mi hanba. Hneď mi zišlo na um, ako by ma vysmiali susedia a ako by som sa hanbil ukázať na oči nielen otcovi a matke, ale aj komukoľvek inému. Odvtedy som mal neraz príležitosť pozorovať, ako hlúpo a nepochopiteľne sa správajú ľudia, najmä mladí, v takýchto prípadoch. Mladý človek sa totiž nehanbí spáchať zlý skutok, a jednako sa hanbí oľutovať skutok, za ktorý by ho mohli zaradiť medzi bláznov, no vždy sa hanbí od neho upustiť, čo by ho dozaista zaradilo medzi múdrych ľudí.

A tak som aj ja začas váhal, čo vykonať, akým smerom sa chcem v živote uberať. Pri predstave návratu domov sa vo mne všetko búrilo. A kým sa čas míňal, spomienky na prežitú strasť slabli, a ako opadávali, záchvevy pohnútok pobádajúcich ma na návrat mizli vedno s nimi, až som nakoniec celkom zavrhol myšlienku na návrat a začal som sa znova obzerať po nejakej výprave na more.

4. KAPITOLA

*Mauri zajali Robinsona Crusoa
a ten žil dlhšie v otroctve a neslobode*

Zhubná sila, unášajúca ma oddávna z otcovho domu, s divým a nerozvážnym úmyslom nadobudnúť si majetok, ma tak omámila vidinami, že som nedbal na dobré rady ani prosby, ba ani na otcov zákaz – slovom, ten istý vplyv, nech už to bolo, čo chcelo, zlákal ma na veľmi nešťastnú cestu. Nastúpil som na loď, ktorá sa uberala na africké pobrežie, alebo ako tomu naši námorníci zvyčajne hovoria, na cestu za zlatými guineami do Guiney.

Veľkým nešťastím bolo, že pri všetkých tých dobrodružstvách som nenastúpil na loď ako námorník. Bol by som možno pracoval trochu ťažšie než inokedy, ale zároveň by som sa bol naučil moreplaveckým povinnostiam a úkonom. A časom by som sa azda vypracoval na prvého dôstojníka či poručíka, ak aj nie na kapitána. Ale ako vždy, aj vtedy mi bolo súdené vybrať si tú horšiu možnosť. Mal som vo vrecku peniaze, na sebe slušné šaty, vždy som nastupoval na loď ako pán, a tak som na lodi nemal prácu ani som sa tam nijakej práci nepriučil.

Najprv som sa zoznámil s lodným kapitánom – bol už na guinejskom pobreží, nadobudol si tam pekný kapitál a rozhodol sa ta ešte vrátiť. Zapáčili sa mu moje reči, vtedy

celkom zábavné, a keď počul, že zamýšľam skúsiť svet, ponúkol mi, že s ním môžem cestovať zadarmo.

„Budeš ješť so mnou pri jednom stole,“ dodal, „budeš mojím spoločníkom a ak si vezmeš niečo so sebou, zarobíš na tom, koľko sa len dá. Prijímaš to azda s radosťou, nie?“

„Áno, kapitán, pravdaže...!“

Prijal som ponuku, uzavrel s kapitánom pevné priateľstvo – veď to bol statočný, úprimný človek – a vybral som sa s ním na cestu. Mal som so sebou nevelikú hotovosť, a tú som pri nezištnej ochote svojho priateľa kapitána pozoruhodne zveľadil.

Viezol som totiž so sebou tovar asi za štyridsať libier i nástroje, hračky a iné drobnosti, aké mi kapitán kázal nakúpiť. Spomínaných štyridsať libier sa mi podarilo získať prostredníctvom svojho príbuzného, s ktorým som si písal a ktorý zrejme presvedčil môjho otca alebo aspoň matku, aby mi tou sumou prispeli na prvé dobrodružstvo.

To bola jediná cesta, o ktorej môžem povedať, že bola zo všetkých mojich dobrodružstiev úspešná, a vďačím za to statočnosti a úprimnosti svojho priateľa kapitána, lebo ma zasvätil do matematiky a pravidiel moreplavby, naučil ma vypočítavať kurz lode, pozorovať oblohu – všetko, v čom sa má vyznať námorník. Tešilo ho, že ma môže zaučať, a mňa zasa, že sa niečo naučím. Slovom, tá cesta zo mňa spravila námorníka aj obchodníka, lebo za svoju hotovosť som domov doniesol päť funtov, deväť uncí zlatého prachu, a to mi v Londýne po návrate vynieslo takmer tristo libier a vnuklo podnetné úmysly, ktoré neskôr tak výdatne dopomohli k pohrome, čo ma postihla.

Ale už na spomínanej plavbe ma prenasledovalo nešťastie. Predovšetkým ma neprestajne sužovala morská choroba a dostal som prudký tropický slnečný úpal v neobyčajnej horúčave, príznačnej pre tamojšie podnebie. Ob-